

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.13>

УДК 338

О. О. Рудаченко,

д. е. н., доцент, професор кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9597-5748>

В. В. Коненко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1525-7736>

Ю. О. Тараруєв,

к. е. н., професор, доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9674-5696>

**ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

*O. Rudachenko,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

*V. Konenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Business
Administration O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

*Iu.Tararuiev,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Business
Administration O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

DIGITAL TRANSFORMATION AS A FACTOR IN SHAPING THE POTENTIAL OF TERRITORIAL COMMUNITIES

У дослідженні проаналізовано основні аспекти впровадження цифрових технологій для розвитку територіальних громад та розглянуто їх роль у підвищенні якості послуг населенню. Досліджено розвиток цифрових технологій в світі, де проаналізовано користування інтернет-мережею з 1990 по 2023 рік. В Україні частка інтернет-користувачів серед населення на рівні інших країн Східної Європи склала 86%. Загалом, Україна зайняла 50-те місце у світі та 32-е в Європі за доступністю інтернету. Доведено, що існують основні закономірності, регіони-лідери та аутсайтери, які виділяються в процесах розвитку територіальних громад. Доведено, що здатність ТГ до інтеграції в європейську цифрову інфраструктуру визначає рівень поширення та існуючої практики використання цифрових інструментів взаємодії жителів. Обґрунтовано переваги цифрових технологій в громадах, що сприяє розвитку та підвищенню їх конкурентоспроможності, створенню більш комфортного та інноваційного

середовища для її мешканців. Проаналізовано низку цифрових додатків, які допомагають населенню в отриманні тієї чи іншої послуги, таких як: eHealth, Prozorro, Дія, Open budget та інші.

The study analyzes the main aspects of the introduction of digital technologies for the development of territorial communities and considers their role in improving the quality of services to the population. The study examines the development of digital technologies in the world, analyzing the use of the Internet from 1990 to 2023. In Ukraine, the share of Internet users among the population was 86%, which is similar to other Eastern European countries. Overall, Ukraine ranked 50th in the world and 32nd in Europe in terms of Internet accessibility. It has been proved that there are basic patterns, leading regions and outsiders that stand out in the development of territorial communities. It is proved that the ability of TCs to integrate into the European digital infrastructure determines the level of distribution and existing practice of using digital tools for interaction between residents. The advantages of digital technologies in communities are substantiated, which contributes to the development and increase of their competitiveness, creation of a more comfortable and innovative environment for its residents. The formed goal of formation is the desire of residents to live in comfortable conditions, as well as the improvement of socio-economic and environmental conditions of the territories. The importance of digital technologies for the population lies in their powerful potential to improve various aspects of modern life and contribute to the overall progress of society. The article analyzes a number of digital applications that help the population in obtaining a particular service, such as eHealth, Prozorro, Diia, Open budget, and others. The article analyzes how digital technologies ensure budget transparency through the use of the E-Data application. Recommendations for territorial communities that are necessary for the effective implementation of digital solutions are formulated, including the digitization of all possible processes in the community, the introduction and deepening of digital competencies of community representatives, the use of social

networks as a tool for marketing and communication with the community population, partners, donors, volunteers and representatives of regional and state authorities, etc.

Ключові слова: *цифрові технології, трансформація, територіальні громади, управління територіями, якість послуг, потенціал.*

Keywords: *digital technologies, transformation, territorial communities, territory management, service capacity, potential.*

Постановка проблеми. Розвиток територіальних громад (ТГ) для країни надзвичайно важливий в контексті сучасних викликів і можливостей. Сприятливі умови проживання в територіальних громадах забезпечують підвищення рівня життя громадян, ефективність місцевого самоврядування, що дозволяє оперативно вирішувати проблеми на місцях та сприяє створенню стійкого соціально-економічного середовища і розподілу ресурсів на рівні громад, а також дає можливість ефективно використовувати потенціал кожної окремої громади та регіону. Зокрема, врахування інновацій, цифрових технологій та сталого розвитку у формуванні територіальних громад сприяє створенню конкурентоспроможного, соціально-економічного та стійкого розвитку країни, загалом. Особливу роль, в цьому контексті відіграють саме цифрові технології, які є ключовим драйвером їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливостям діяльності територіальних громад присвячена значна кількість наукових праць як українських вчених, так і зарубіжних, так Токар М. [1] розглянув актуальні виклики застосування цифрових комунікацій для розвитку територіальних громад в Україні. Гоголь Т. та Мельничук Л. досліджували трансформацію територіальних громад в умовах децентралізації, однак процеси цифровізації не знайшли відображення в їх роботі [2]. Особливості управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду України з боку ТГ проаналізував Корчовий Р. [3]. Горошкова Л.А. Волков В.П.,

Карбівничий Р.О [4] проаналізували фінансову складову ТГ та обґрунтували розподіл між обласним, районним бюджетам та містам обласного значення. Метеленко Н. [5] довела, що децентралізація в Україні направлена на посилення ролі місцевого самоврядування та надає органам ТГ більше повноважень в управлінні. Димченко О.В. та інші [6] дослідили теоретико-методологічні засади формування фінансової спроможності територіальних громад.

МакГілліврей Д., Волтерс Т., Гіллارد С. [7] дослідили цінності місцевих заходів як засобу протистояння згубним наслідкам територіальної стигматизації або боротьби з ними. Так, в дослідженні [8] авторами визначено потенціал цифрових технологій для досягнення власних територіальних, політичних і соціально-екологічних цілей, а саме використання дронів-розвідників для збереження природи.

Однак, питання, що пов'язані з впровадженням цифрових технологій в діяльність ТГ задля розвитку їх потенціалу досліджені не в повній мірі, що і робить дослідження особливо актуальним.

Мета статті полягає в аналізі цифрових технологій, які використовуються в територіальних громадах задля підвищення їх потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до аналізу цифрових технологій в територіальних громадах дослідимо розвиток цифровізації в світі. Так, станом на листопад 2022 року чисельність населення світу перевищила 8 мільярдів людей, а на початку 2023 року досягла 8,01 мільярда. Понад 57% світового населення проживає у містах. На сьогоднішній день у світі налічується 5,16 мільярда користувачів інтернету – це означає, що 64,4% світового населення мають доступ до інтернету [9-10]. Протягом 2023 року кількість інтернет-користувачів зросла на 1,9%. На рисунку 1 представлено основні статистичні дані щодо розвитку діджитал-технологій в сіті.

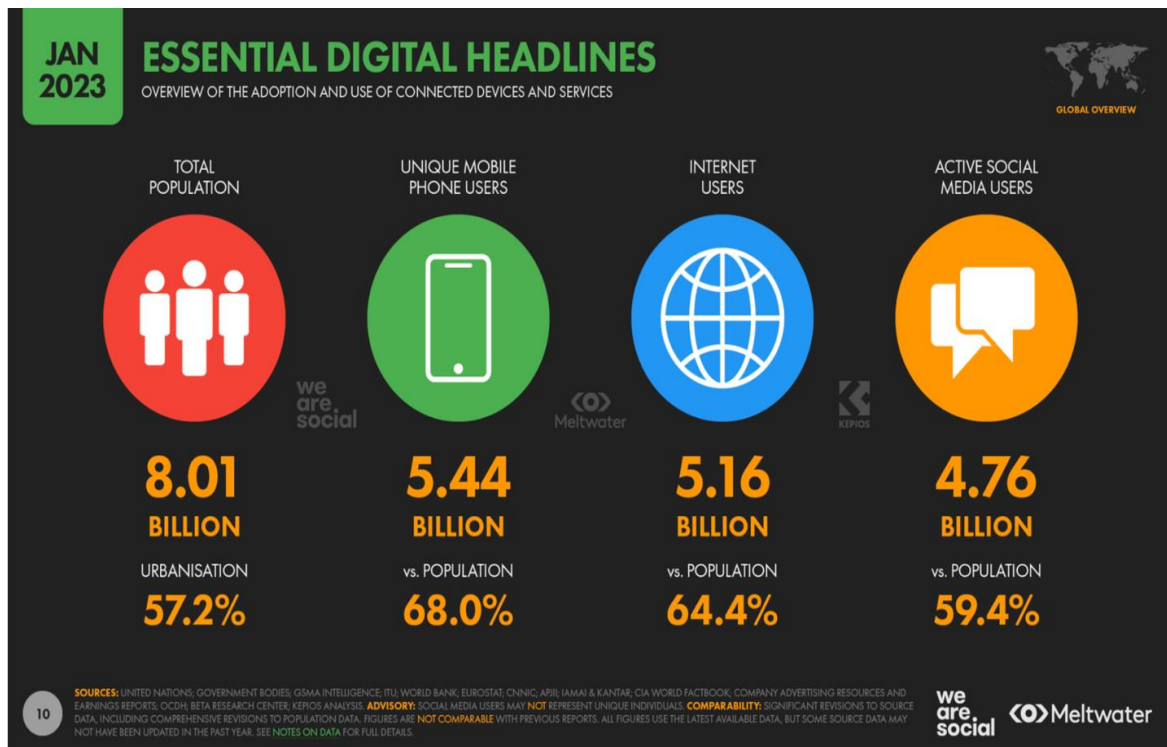

Рис.

1. Розвиток діджитал технологій в сіті [11]

Крім того, протягом останніх місяців інтернет-аудиторія збільшилася на 98 мільйонів користувачів. Однак, зростання в річному вимірі склало менше 2%, що виражено помітно повільніше, ніж темпи, які були зафіксовані протягом 2010-х років. На рисунку 2 представлено користування інтернет-мережею з 1990 по 2023 рік.

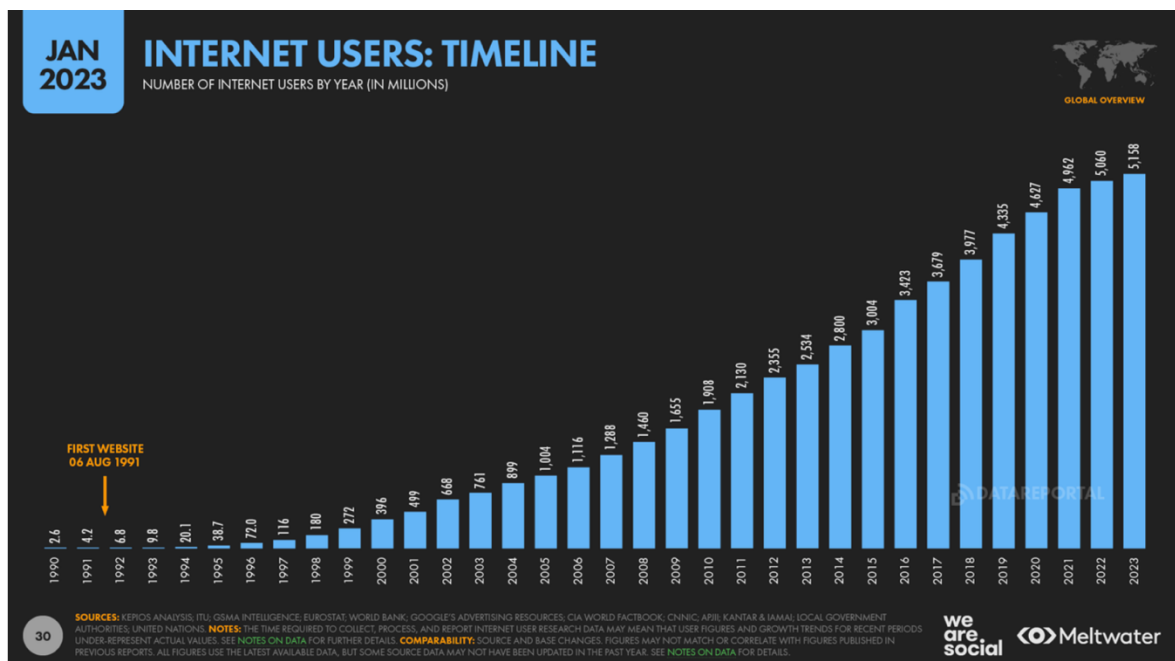

Рис. 2. Користування інтернет-мережею з 1990 по 2023 рік [11]

Варто зазначити, що навіть при уповільненні, сучасні тенденції вказують на те, що до закінчення 2024 року майже дві третини світового населення буде мати доступ до Інтернету. На карті (рис. 3) наведено відсоток покриття інтернету в Європі.

ПОКРИТТЯ ІНТЕРНЕТУ. ЄВРОПА

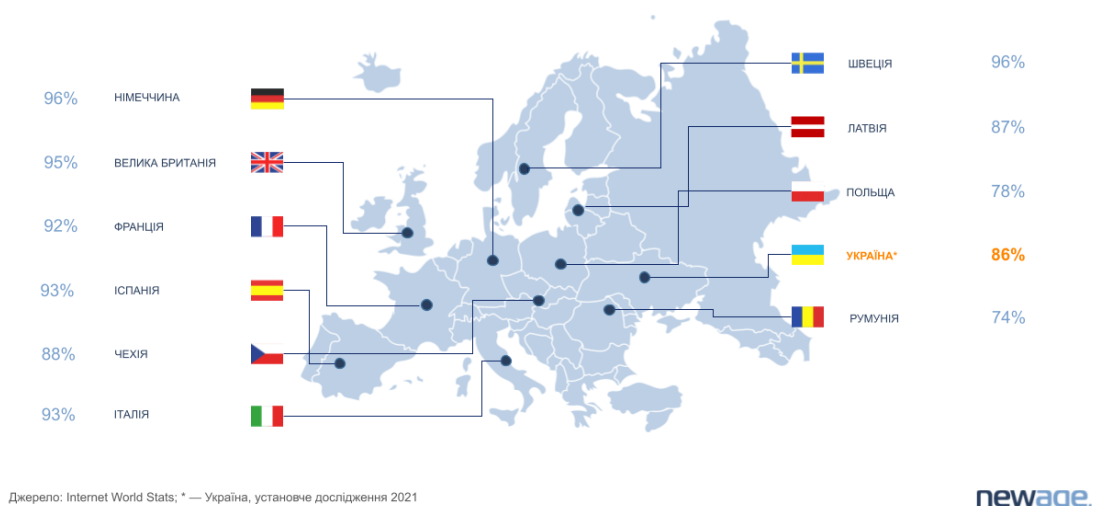

Рис. 3. Покриття інтернету в Європі [12]

В Україні частка інтернет-користувачів серед населення на рівні інших країн Східної Європи – 86%. Загалом, Україна зайняла 50-те місце у світі та 32-е в Європі за доступністю інтернету у рейтингу, складеному VPN-сервісом Surfshark [12]. Типовою для України є різниця в стані інтернет-покриття між центром та сільською місцевістю. По всій країні, загалом, існує виражений цифровий розрив між містами та сільською місцевістю – приблизно в 35-40%. За результатами даних Державної служби статистики [9] в Україні зараз проживає 8,3 мільйона людей в стані цифрової нерівності. Доступ до Інтернету є у всіх містах України станом на 2023 рік 461 місто, 886 селищ міського типу та 23370 сіл. Ситуація в малих населених пунктах ще гірша – лише 4 тис. сіл із 23 тис. мають хоча б одного інтернет-провайдера. У таких селах проживає 12,8 млн осіб. Варто зазначити, що на ступінь цифровізації вплинула міжрегіональна диференціація, яка може бути різною

для центру, тобто, розвинених населених пунктів з високими доходами, і периферією – менш розвиненими населеними пункти з низькими доходами.

Так, в рамках проєкту USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) станом на 2024 рік в Україні сформовано 1439 громад, загальною площею 553818 км², до складу громад ввійшло 38108490 осіб [13]. Мета формування – це бажання мешканців проживати в комфортних умовах, а також покращення соціально-економічних та екологічних умов територій. Цифрові технології відіграють велику роль в розвитку громад. Впровадження цифрових технологій покращує якість життя мешканців і сприяє їх сталому розвитку. На рисунку 4 представлені переваги цифрових технологій в територіальних громадах.

Рис.4. Переваги цифрових технологій у територіальній громаді

Загалом, впровадження цифрових технологій в громаді сприяє розвитку та підвищенню її конкурентоспроможності, створенню більш комфортного та інноваційного середовища для її мешканців.

Так, в документі «Стратегічне планування розвитку територіальних громад – шлях України до Європейського Союзу» [14] довгострокові плани реформування громад передбачають підвищення ефективності використання ТГ потенціалу цифрових технологій управління. Загалом, цифрові технології відіграють невід'ємну роль в сучасному суспільстві, впливаючи на життя населення. Вони спрощують доступ до інформації та комунікацій, розширюють можливості навчання та розвитку, полегшують ведення бізнесу та сприяють ефективнішому вирішенню соціальних проблем. Цифрові технології покращують якість життя, забезпечуючи нові шляхи для взаємодії, розваг та інновацій [15]. Вони є ключовим фактором у вирішенні глобальних викликів, сприяючи науковим дослідженням, медичному прогресу та сталому розвитку. Таким чином, важливість цифрових технологій для населення полягає в їхньому потужному потенціалі поліпшити різні аспекти сучасного життя та сприяти загальному прогресу суспільства. Так, в Україні існує низка цифрових додатків, які допомагають населенню в отриманні тієї чи іншої послуги, основні з них, що знайшли своє відображення й на рівні територіальних громад, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Популярні цифрові додатки в Україні

Логотип та назва додатку	Стислий опис
 [16]	Електронна медична система, яка автоматизує обробку та, за потреби, управління медичною інформацією, включає в себе структуру eHealth, що виявляється центральною базою даних реєстрів, інформаційною системою Національної Служби Здоров'я та медичною інформаційною системою з автоматичним обміном даними між ними. Завдяки eHealth громадяни можуть здійснювати онлайн запис на прийом до лікаря та отримувати електронні рецепти на ліки. Крім того, на порталі реалізовано використання електронних медичних карток.
 [17]	Електронна система публічних закупівель, сприяє проведенню закупівель та одночасно надає платникам податків можливість переглядати витрати коштів. Протягом існування Prozorro було оголошено понад 15 мільйонів закупівель на загальну суму 4,3 трильйона гривень. У 2020 році Prozorro було визнано найпрозорішою системою публічних закупівель у світі, і США взяли Prozorro за приклад антикорупційної стратегії. Світовий банк рекомендував використовувати цю систему для відновлення України в післявоєнний період.
 [18]	Онлайн-платформа для проведення аукціонів з продажу та оренди нерухомості, до середини січня 2023 року забезпечила надходження понад 69 мільярдів гривень до бюджету України через процеси оренди та приватизації.

Продовження таблиці 1.

 TRANSPARENCY INTERNATIONAL UKRAINE [19]	Онлайн-система, що дозволяє державним службовцям реєструвати, перевіряти та оприлюднювати декларації про власність, представляє собою електронний механізм декларування, який став однією з ключових антикорупційних реформ після подій Революції Гідності. Офіційні заяви були оприлюднені, що сприяло проведенню публічних розслідувань корупційних випадків.
 spending [20]	Єдиний веб-портал використання державних коштів
 open budget [21]	Веб-портал бюджету для громадян є офіційним державним ресурсом, що відповідає найвищим міжнародним стандартам у галузі прозорості публічних фінансів та входить до складу платформи відкритих даних в сфері публічних фінансів під назвою "Є-дата".
 Дія [22]	Електронний додаток, який дає можливість отримати витяг про місце проживання, який підтверджує поточне або попереднє місце проживання.

Варто зазначити, що враховуючи воєнні дії, що відбуваються на території України, територіальні громади займають лідируючі позиції в підтримці збройних сил України, а також в допомозі внутрішньо переміщеним особам, які постраждали внаслідок російського вторгнення. Так, використовуючи цифрові технології, на офіційних сайтах громад та у відкритих інтернет-порталах, таких як «Є-дата» [20], представлені фінансові звіти бюджету територіальних громад, де кожна громада прозвітувала за перераховані кошти на допомогу ЗСУ, закупку обладнання для тероборони, ремонту автівок для військових тощо. Як приклад, у 2023 році з бюджету територіальних громад Харківської області було виділено:

- 13 млн 566 тис. 800 гривень – Лозівська громада;

- 600 тис. гривень – Олексіївська громада;
- 2 млн 750 тис. гривень – Первомайська громада;
- 15 млн 136 тис. 700 гривень – Богодухівська громада;
- 8 млн 798 тис. гривень – Золочівська громада;
- 18 млн 142 тис. 200 гривень – Краснокутська громада;
- 5 млн 149 тис. 500 гривень – Валківська громада;
- 336 тис. 800 гривень – Балаклійська громада;
- 7 млн 434 тис. 400 гривень – Борівська громада;
- 167 тис. 460 гривень – Барвінківська громада;
- 291 тис. 47 гривень – Савинська громада.

Так, лідируючі позиції серед перелічених вище територіальних громад посіли Богодухівська громада, Лозівська громада та Золочівська громада.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином сформуємо рекомендації для територіальних громад, що необхідні для ефективного впровадження цифрових рішень:

1. Необхідно негайно оцифровувати всі можливі процеси в громаді. Такий цілісний підхід повинен включати бачення, пріоритетні кроки, інструменти та методи. Полегшити оцифрування можна шляхом співпраці, обміну знаннями та досвідом, об'єднання фінансування та партнерства з іншими громадами тощо;

2. Необхідно запровадити та поглибити цифрові компетенції представників ТГ.

3. Необхідно ефективно використовувати соціальні мережі, як інструмент маркетингової складової для популяризації діяльності в громаді та поширення ключових повідомлень.

4. Необхідно використовувати цифрові інструменти для спілкування з населенням громади, партнерами, донорами, волонтерами та представниками органів регіональної та державної влади та ін.

Література

1. Токар М. Актуальність сучасної цифрової комунікації для розвитку територіальних громад в Україні. *Ефективність державного управління*. 2023. (67), С. 92–102.
2. Гоголь Т. Мельничук Л. Трансформація територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. *Право та державне управління*. 2022 р., №1. С.216-225.
3. Корчовий Р. Спеціальний адміністративно-територіальний режим територій природно-заповідного фонду: чинники самоврядного механізму управління. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. №28. С.67-28.
4. Горошкова Л.А., Волков В.П., Карбівничий Р.О. Нова загроза фінансовій стійкості об'єднаних територіальних громад. *Управління проектами та розвиток виробництва*. Северодонецьк: СНУ ім. В.Даля; Київ: Університет «Крок», 2018. № 1 (65). С. 5-16.
5. Метеленко Н.Сучасні аспекти децентралізації та розвиток процесу об'єднання територіальних громад. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2019. №78. С.104-107.
6. Dymchenko O., Smachylo B., Rudachenko O., Shkurupiy K. (2022). Entrepreneurial component in forming financial capacity of territorial communities of Kharkiv region. *Municipal Economy of Cities*, 5(172), 31–35. <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2022-5-172-31-35>
7. McGillivray D., Walters T., Guillard S. Place-based community events and resistance to territorial stigmatisation. *International Journal of Event and Festival Management*. 2023. Vol. 13 Issue 3. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJEFM-01-2023-0010/full/html>
8. Sauls L., Paneque-Gálvez J., Amador-Jiménez M., Vargas-Ramírez N., Laumonier Y. Drones, communities and nature: pitfalls and possibilities for conservation and territorial rights. *Global Social Challenges Journal*. 2023. Volume 2: 1. P. 24-46.
9. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

10. Головні висновки звіту Global Digital 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/головні-висновки-звіту-global-digital-2023-75min-club>
11. DIGITAL 2023 «Your ultimate guide to the evolving digital world». URL: <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/>
12. Україна посіла 50 місце за доступністю інтернету. URL: <https://ms.detector.media/internet/post/30279/2022-09-19-ukraine-posila-50-mistse-za-dostupnistyu-internetu/>
13. Децентралізація приносить кращі результати та ефективність. URL: <https://decentralization.gov.ua/donors/dobre>
14. Стратегічне планування розвитку територіальних громад – шлях України до Європейського Союзу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategichne-planuvannia-rozvytku-terytorialnykh-hromad-shliakh-ukrainy-do-ievropeiskoho-soiuzu>
15. Коненко В.В., Рудаченко О. О. Процес цифровізації підприємницької діяльності як спосіб забезпечення транспарентності господарювання. № 9 (2023): Ефективна економіка. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.9>
16. eHealth. URL: <https://ehealth.gov.ua>
17. Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua>
18. Prozorro продажі. URL: <https://prozorro.sale>
19. Трансперенсі Інтернешнл Україна. URL: <https://ti-ukraine.org>
20. Єдиний веб-портал використання публічних коштів: Spending. – URL: <https://spending.gov.ua/new/>
21. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>
22. Дія. Державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua>

References

1. Tokar, M. (2023), “The relevance of modern digital communication for the development of territorial communities in Ukraine”, *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 67, pp. 92–102.
2. Gogol, T. and Melnychuk, L. (2022), “Transformation of territorial

communities in the conditions of decentralization in Ukraine”, *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, vol 1, pp. 216-225.

3. Korchovi, R (2022), “Special administrative-territorial regime of the territories of the nature reserve fund: factors of the self-governing management mechanism”, *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, Vol. 28, pp. 67-28.

4. Horoshkova, L.A. and Volkov, V.P. and Karbivnichy, R.O. “A new threat to the financial stability of united territorial communities”, *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva. Severodonetsk: SNU im. V.Dalia; Kyiv: Universytet «Krok»*, vol. 1 (65), pp. 5-16.

5. Metelenko, N. (2019), “Modern aspects of decentralization and the development of the process of unification of territorial communities”, *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 78, pp. 104-107.

6. Dymchenko O., Smachylo B., Rudachenko O., Shkurupiy K. (2022), “Entrepreneurial component in forming financial capacity of territorial communities of Kharkiv region”, *Municipal Economy of Cities*, 5(172), pp. 31-35. <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2022-5-172-31-35>

7. McGillivray D., Walters T., Guillard S. (2023), “Place-based community events and resistance to territorial stigmatisation”, *International Journal of Event and Festival Management*, Vol. 13, Issue 3. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJEFM-01-2023-0010/full/html>

8. Sauls L., Paneque-Gálvez J., Amador-Jiménez M., Vargas-Ramírez N., Laumonier Y. (2023), “Drones, communities and nature: pitfalls and possibilities for conservation and territorial rights”, *Global Social Challenges Journal*, Vol. 2, no. 1, pp. 24-46.

9. State Statistics Service of Ukraine (2023), Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 January 2024).

10. Digital agency community (2023), “Key findings of the Global Digital 2023 report”, Available at: <https://www.linkedin.com/pulse/головні-висновки-звіту-global-digital-2023-75min-club> (Accessed 15 January 2024).

11. We Are Social (2023), “DIGITAL 2023 “Your ultimate guide to the

evolving digital world”, Available at: <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/> (Accessed 15 January 2024).

12. Media sapiens (2023), “Ukraine ranked 50th in terms of Internet availability”, Available at: <https://ms.detector.media/internet/post/30279/2022-09-19-ukraina-posila-50-mistse-za-dostupnistyu-internetu/>

13. Decentralization brings better results and efficiency (2023), Available at: <https://decentralization.gov.ua/donors/dobre> (Accessed 15 January 2024).

14. Government portal (2023), “Strategic planning of the development of territorial communities - Ukraine's path to the European Union”, Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategichne-planuvannia-rozvytku-terytorialnykh-hromad-shliakh-ukrainy-do-ievropeiskoho-soiuzu> (Accessed 15 January 2024).

15. Konenko, V.V. and Rudachenko, O.O. (2023), “The process of digitalization of business activity as a way to ensure transparency of management”, *Sotsialna ekonomika*”, vol. 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.9>

16. eHealth (2023), Available at: <https://ehealth.gov.ua> (Accessed 15 January 2024).

17. Prozorro (2023), Available at: <https://prozorro.gov.ua> (Accessed 15 January 2024).

18. Prozorro sales (2023), Available at: <https://prozorro.sale> (Accessed 15 January 2024).

19. Transparency International Ukraine (2023), Available at: <https://ti-ukraine.org> (Accessed 15 January 2024).

20. The only web portal for the use of public funds: Spending (2023), Available at: <https://spending.gov.ua/new/> (Accessed 15 January 2024).

21. State budget web portal for citizens (2023), Available at: <https://openbudget.gov.ua> (Accessed 15 January 2024).

22. Action. Government services online (2023), Available at: <https://diia.gov.ua> (Accessed 15 January 2024).

Стаття надійшла до редакції 15.01.2024 р.